

EBPO: Lietuva turi išspręsti demografines problemas ir pagerinti darbo vietų kokybę

Kaip ir kitos Centrinės ir Rytų Europos ekonomikos, Lietuva išgyveno svarbius ekonominius ir socialinių pokyčius dvidešimto amžiaus pabaigoje. Lietuvos ekonomika po pasaulinės finansų krizės atsigavo – BVP, atlyginimai ir užimtumas grįžo į prieškrizinį lygį. Dabar šalis turi išspręsti demografines problemas, susijusias su sparčiai mažėjančiu gyventojų skaičiumi, ir padaryti darbo rinką įtraukesnę.

EBPO parengtoje Lietuvos darbo rinkos ir socialinės politikos apžvalgoje rašoma, kad nuo šio amžiaus pirmojo dešimtmečio pradžios gyventojų skaičius šalyje kiekvienais metais mažėjo daugiau nei 1 proc., nes žmonės išvyksta į užsienį ieškoti geriau apmokamo ir geresnio darbo. Prognozuojama, kad darbingo amžiaus gyventojų skaičius sumažės maždaug 9 proc. 2015–2020 m., o trečiajame dešimtmetyje dar 20 proc. Pagyvenusių amžiaus žmonių skaičius, tenkantis šimtui darbingo amžiaus gyventojų, padidės nuo 28 žmonių 2015 m. iki 46 žmonių 2030 m. Tai ženkliai didesnis padidėjimas nei daugelyje kitų EBPO šalių.

Ataskaitoje teigiama, kad skirtumas tarp atlyginimų, mokamų Lietuvoje ir kitose Europos šalyse, mažėja pernelyg lėtai, kad artimiausiu metu galima būtų tikėtis emigracijos masto sumažėjimo. Pajamų nelygybė taip pat labai didelė. Skurdžiausių namų ūkių gyvenimo lygis beveik nepagerėjo per pastaruosius metus.

Darbo kodekso, užimtumo politikos, nedarbo draudimo ir pensijų sistemos pokyčiai padeda mažinti neformalų darbą ir užtikrina pajamas. Tačiau darbo rinkai ir socialinės politikos įgyvendinimui skiriama per mažai išteklių.

Siekiant padidinti socialinėms reikmėms skirtą biudžetą ir aktyvių darbo rinkos politikos priemonių finansavimą, reikia padidinti mokesčines pajamas. Reikia pakeisti mokesčių struktūrą. Progresinių gyventojų pajamų mokesčio tarifų, turto mokesčių, kapitalo prieaugio mokesčių ir aplinkos mokesčių įvedimas gali padėti sumažinti nelygybę.

Reikia imtis priemonių, kad emigrantai grįžtų namo. Sugrįžo mažiau nei 40 proc. emigrantų, išvykusių 2010 m. Mažai tikėtina, kad sugrįš vėlesniais metais išvykę emigrantai. Iš tų, kurie sugrįžta, daugiau nei du trečdaliai neįsidarbina ir dėl to vėl išvyksta į užsienį. Programa „Globali Lietuva“, kuria siekiama įtraukti emigrantus į šalies gyvenimą, yra per mažai finansuojama. Jai reikia skirti daugiau išteklių, ypač siekiant padėti sugrįžtantiems darbingo amžiaus žmonėms. Užsienyje dirbančius lietuvius, kurie yra nepatenkinti darbu užsienyje, reikia informuoti apie įsidarbinimo galimybes Lietuvoje.

EBPO rekomenduoja, kad Lietuva:

- stebėtų darbo vietų kokybę įsigaliojus naujam Darbo kodeksui bei darbo tarybų steigimo poveikį profesinėms sąjungoms ir, jei reikia, imtųsi taisomųjų veiksmų;
- sumažintų neformalų darbą ir pagerintų profesinę sveikatą bei imtųsi sankcijų prieš darbdavius, kurie pažeidžia įstatymus;
- teiktų didesnę pagalbą ieškantiems darbo – skirtų daugiau išteklių Lietuvos darbo biržai ir teritoriniams jos padaliniais ir didintų dalyvavimą mokymo programose (ypač vyresnio amžiaus darbuotojų);
- pagerintų socialinę apsaugą – padidintų maksimalią nedarbo išmokų trukmę, toliau didintų piniginę socialinę paramą ir mokesčių lengvatą pensijų sistemai, kad nedidėtų senyvo amžiaus žmonių skurdas.